

Posudek oponenta magisterské práce Bc. Tadeáše Bejdlu
“Postoj ke smrti ve staroseverské literatuře a jejích novověkých adaptacích”

Studijní program: Dějiny moderní evropské kultury, FHS UK

Vedoucí práce: Mgr. Marie Novotná, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Olga Nešporová, Ph.D.

Práce se zaměřuje na postoje související se smrtí a umíráním ve staroseverské literatuře. Autor se snažil o komparaci tří základních pramenných zdrojů: 1. staroseverských ság o dávnověku, 2. staroseverských ság o Island'anech a 3. moderní literární a filmové adaptace staroseverských námětů. Ve všech pramenech autor sledoval vždy především tři stejné oblasti související se smrtí: 1. postoj postav ke smrti, 2. sebevraždu a 3. představy o posmrtné existenci. Závěr se snaží přinést srovnání konceptualizace smrti ve vybraných typech pramenů, opět odděleně za jednotlivá tři vybraná základní témata (s. 87–88). Poběkud neobvykle následuje ještě jeden obecnější závěr (s. 88–98).

Autor zvolil velmi zajímavé téma, kterému nebyla doposud v českém odborném diskursu věnovaná dostatečná pozornost. Přestože je z práce zřejmé, že její sepsání nebylo jednoduché a vyžadovalo čas, musím konstatovat, že práci nepovažuji za velmi zdařilou. Patrně ve snaze o systematické uchopení poměrně rozsáhlého tématu došlo k tomu, že výsledek je příliš mechanický a málo invenční. Komparace je velmi omezená, většinu práce tvoří systematický popis a výčet jednotlivých citací z vybraných literárních děl. Diskuse s výsledky a zjištěními předchozích badatelů prakticky chybí. Velmi to snižuje kvalitu práce.

Práce má jasnou strukturu a je členěna velmi systematicky, možná až příliš. Na začátku je uvedena obecná pasáž o historických souvislostech (kap. II.), což považuji za velmi dobrý start k dalšímu rozvíjení tématu. Podobně je v úvodní části vhodné zařazení přehledové kap. III. Její název „Prameny“ ovšem implikuje, že se zaměří na prameny, s kterými autor bude pracovat. To se neděje, jedná se o obecný úvod. Není to zásadní chyba, stačilo by jednoduše kapitolu přejmenovat. Rovněž nespátřuji žádný důvod, proč by daná kapitola měla mít podkapitolu a), když nenásleduje žádná další. Struktura práce je příliš mechanická, vždy se třikrát opakují tři základní témata/podkapitoly: postoj postav ke smrti, sebevražda, koncepce posmrtného života a části nazvané „diskuse“. Nejedná se nicméně o diskusi, jak jsme v odborných textech zvyklí, ale o vlastní shrnutí autora na základě výše uvedených příkladů z primárních textů. Vše je příliš oddělené a výsledná zjištění tak jsou poměrně omezená, bez větších přesahů.

Metodologie není dobře popsána, výzkumné otázky jsou vágně formulované, vlastně se spíše jedná o vytyčená výzkumná témata. Otázka: „Je v dílech obsažena sebevražd[a]?“ je zcela špatně položena, neodpovídá zvolenému přístupu, očekávala bych ji v kvantitativních analýzách. Podobně i popis: „Výběr ság je čistě náhodný s jediným důrazem, a to na variabilitu motivů souvisejících se smrtí.“ ukazuje na nedostatečné

porozumění metodologickým výzvám, či neschopnost autora jasně formulovat. Náhodný výběr je metoda, kdy všechny práce určitého korpusu mají stejnou možnost dostat se do výběru. To patrně činěno nebylo, zřejmě tedy bylo vybíráno podle zmíněné variability motivů, ovšem jak, to není specifikováno. „Výběr záměrně vyvážený“ – takto to uvést nestačí, je nezbytné upřesnit, v jakých ohledech byl „záměrně vyvážený“. Na s. 18 se navíc vyskytuje stejná věta „V samotném závěru....“ dvakrát. Rozdíl mezi „komparistikou“ a komparací byl popsán poměrně nejasně, podobně i teorie adaptace je zda jakoby navíc, v práci se s ní dál nepracuje, není dostatečně rozvíjena.

Hlavní část práce tvoří stále se ve stejném sledu opakující citace vztahující se ke smrti z jednotlivých vybraných děl – 12 ság, 3 knihy a 1 film. Na začátku se to zajímavé, postupně je však čtenář stále stejným schématem unaven. Navíc si kladu otázku, na základě jakých kritérií byl dané úryvky volené. U každého z 16 děl je na konci oddíl „Hodnocení díla“, což působí velmi zvláště. U prvních ság jsem vůbec nechápala souvislost s předchozím textem, později jsem pochopila, že tam být nemá. Toto shrnující hodnocení by případně bylo vhodné dát spíše do úvodu, protože přináší obecné informace o celém díle, které běžný čtenář nemá. Ovšem ideálně ne takto mechanicky, působí to jak povinná pasáž z čtenářského deníku.

Interpretace a argumentace v práci prakticky chybí. Vůbec není zjevné, co nového autor zjistil a čím navazuje na předchozí výzkumy. Poněkud schematicky rovněž působí, že v každém „hodnocení díla“ je uvedeno, zda se v textu objevují křesťanské prvky, případně jaké. V úvodu práce zcela postrádám výzkumnou otázku související s převrstvováním původních tradic s nástupem křesťanství. Byla by velmi relevantní a celým dílem nějak prolíná, aniž by byla jasně pojmenovaná. Chybí jakýkoliv širší kontext i teoretický rámec, kritická práce se sekundární literaturou a diskuse s ní. Práce sice obsahuje pasáže nazvané „Diskuse“, ale to jsou pouze autorova shrnutí dříve uvedených faktů. Doporučuji studovaný materiál vztáhnout např. k pracím francouzského historika P. Arièse (Dějiny smrti), nebo britského sociologa T. Waltera (The Revival of Death), kteří oba vytvořili koncepty o pojetí smrti v tradičních a moderních společnostech. V souvislosti se sebevraždou se přímo nabízí srovnání s pohřebními zvyky některých společenství, např. sání v Indii. Interpretace prostřednictvím emocí, které mohou vyjadřovat ve staroseverské literatuře ženy, spíše než muži, není příliš přesvědčivá. I svědectví Ibn Fadlána jasně popisuje ritualizovanou sebevraždu, nebo spíše vraždu. U prvních dvou moderních adaptací jsem postrádala úvod, kdy a proč vznikly, kdo byl autorem.

Formální úroveň práce je dobrá v tom smyslu, že neobsahuje velké grafické chyby. Poznámky pod čarou jsou náležitě užívány, literatura je správně citovaná. Kladně hodnotím i použité rámování pasáží textu a uvádění originálního znění textu. Velmi špatná je pak úroveň používání českého jazyka, text obsahuje značné množství drobných gramatických chyb. V textu jsou špatně skloňovaná podstatná jména, shoda podmětu s přísudkem, interpunkční znaménka (čárky) velmi často chybí. Autor patrně neměl dostatek času si text znovu přečíst a zkontrolovat. Pokud není rodilým mluvčím, stálo by za to požádat někoho o jazykovou korekturu. Chyby jsou tak časté, že je nelze v odborné práci tolerovat (např. s. 8 „v jazyku“, „jsou vybraný literární díla, s. 13 „to se projeví i

v nově“, „ve skandinávských zemí díky“, s. 18 „budu zkoumat vybrané díla“, „Je v dílech obsažena sebevraždu?“, s. 47 „se budeme soustředit“).

Vlastní přínos práce není velký, jedná se o kompilát, zjištění nejsou nijak objevná. Poznatky jiných autorů nejsou diskutované, pokud se vůbec objevují, pak jsou předkládané jako fakta.

Dotazy k obhajobě

Jak byly vybírány analyzované ságy? Jaká úvaha stála za tímto výběrem?

Proč jste se rozhodnul opakovat stále stejné schéma v rámci jednotlivých částí práce?

Jak se do představ o smrti a do pohřebního ritu propisovalo rozšiřování křesťanství?

Předložená magisterská práce jen vzdáleně splňuje požadavky kladené na tento typ práce. Oceňuji autorovu snahu popsat zajímavé téma i to, že pracoval se zahraniční literaturou. Nicméně chybí argumentace, interpretace i kritické zhodnocení a polemika s jinými autory. Z práce je zřejmé, že student se tématu věnoval a snažil se o jeho systematické uchopení. Proto práci **doporučuji k obhajobě**. Práce má závažné nedostatky zmíněné výše, proto ji **hodnotím jako dobrou**.

26. 1. 2024

Mgr. Olga Nešporová, Ph.D.